ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵੋਡੇਯਾਰ
ਬਨਾਮ
ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1288 ਦੀ 2021)
ਨਵੰਬਰ 29, 2021

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਡ, ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ
ਅਤੇ ਬੀ.ਵੀ. ਨਾਗਰਥਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਕੋਡ, 1973 – ਧਾਰਾਵਾਂ 193, 209 ਅਤੇ 465 – ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 – ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਨਿਯਮ, 1969 – ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ – ਬਿਨਾਂ ਖਾਣ ਭੇਜ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਖਨਿਜ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵਾ – ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਜਾਅ ਲਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਹੈ) ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਾਰਾ 193 ਕ੍ਰਿਪੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ – ਚੂੰਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 209 ਕ੍ਰਿਪੀ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ 30.12.2015 ਦਾ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 465 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ – ਧਾਰਾ 465 ਕ੍ਰਿਪੀ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਜਾਅ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 465 ਕ੍ਰਿਪੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਟੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ – ਜਿਹੜੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਧਾਰਾ 465(2) ਕ੍ਰਿਪੀ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨਿਯਮਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਛਾਣ ਲਈ ਗਈ ਸੀ - ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ - ਅਸਮਾਨ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਡ ਦੇ 1898 ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਅਤੇ 461 ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰੈਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੋਈ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕੋਡ, 1973 - ਸ. 193 - ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 - ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਨਿਯਮ, 1969 - ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਖਿਲਾਫ ਪਛਾਣ ਲਈ ਗਈ ਹੈ - ਕੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਖਿਲਾਫ ਪਛਾਣ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - ਫੈਸਲਾ : ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ - ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ - ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਉਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪਰਾਧੀ ਖਿਲਾਫ ਪਛਾਣ ਲਈ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬਜਾਏ - ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 - ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਨਿਯਮ, 1969 - ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕੋਡ, 1973 - ਸਸ. 193, 220 - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 - ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ - ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ (ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਫੈਸਲਾ : ਚੂੰਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ, ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕਜੁੱਟ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ - ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 – ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਨਿਯਮ, 1969 – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕ ਕੋਡ, 1973 – ਧਾਰਾ 193 – ਸੰਜਾਮ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਲਾਗੂਕਰਨ – ਬਿਨਾਂ ਖਾਣ ਰਵਾਨਗੀ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਖਨਿਜ ਲੋਹੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਅਤਿਰਿਕਤ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ – ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜਾਮ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ – ਫੈਸਲਾ : ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ – ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਗਵਾਹ ਬਿਆਨਾਂ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ – ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਜਾਮ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੂਰ ਦੀ ਕੌੜੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 – ਧਾਰਾ 23 – ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਨਿਯਮ, 1969 – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕ ਕੋਡ, 1973 ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1973 – ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ – ਬਿਨਾਂ ਖਾਣ ਰਵਾਨਗੀ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਖਨਿਜ ਲੋਹੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਅਤਿਰਿਕਤ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ – ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਏ-1 ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ – ਫੈਸਲਾ : ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ : ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

1. ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਮੂਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਨਹੀਂ। ਇੱਕੋ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰਥੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ

ਨੂੰ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।[ਪੈਰਾ 34]

ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ

2. ਧਾਰਾ 465 ਤਹਿਤ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਲਟਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੰਦਰਭਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37]

3. ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 465 ਅਧੀਨ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ:

(i) ਨਵੇਂ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 209 ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੀ ਘਟੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁਰਾਜੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਤੀਰਾਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੋਵੇਂ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਧਾਰਾ 209 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਾਇਬਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਾਰਾ 207 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 208 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਾਇਬਲ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਕਮਿਟਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਰਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਨਿਆਇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; (ii) ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਅਤੇ 461 ਅਧੀਨ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਆਰਡਰ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ - ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਅਤੇ 461 ਅਧੀਨ, ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਰਡਰ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 190(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 460 ਅਧੀਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; (iii) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ : ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵਡੇਯਾਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ MMDR ਐਕਟ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ. ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਭੂਗੋਲਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਪਰਾਧ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ; (iv) ਦ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਅੰਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਗਠਿਤ; ਅਤੇ (v) ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰੀ ਸੀ ਸਾਲ [ਪੈਰਾ 44][1023-E-H;

1024-ਏ-ਜੀ; 1025-ਐੱਚ; 1026-ਬੀ-ਸੀ]

ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਤੱਥਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਲਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 52]

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗੌਰ

5. ਧਾਰਾ 409 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਬੈਂਕਰ, ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਖਿਲਾਫ਼ਵਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ, ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਧਾਰਾ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 58][1036-A-B]

6. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 4(2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਐਕਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 5 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 5 ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਸੀ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਰੱਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਚੂੰਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 59, 60 ਅਤੇ 62]

7. ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 409 ਅਤੇ 420 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਮਨ ਦਰਜੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਜੋ ਮੁਸੀਬਤ, ਅਸੁਵਿਧਾ, ਅਨਿਆਇ, ਬੇਤੁਕਾਪਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 67]

ਸੰਜਾਮ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਨਾ-ਲਾਗੂਤਾ

8. ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ, ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫਰੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਫੱਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਕੌੜੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸੰਜਾਮ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਜਾਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 75]

'ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ' ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22

9. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਮ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕ□ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ (ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ) ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਮ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 76]

10. ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 29 ਮਈ 2014 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦਾ ਦਫਤਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ, ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਧਾਰਾ 2(ਐਸ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖਨਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ., ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 16 ਸਤੰਬਰ 2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਨੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। 29 ਮਈ 2014 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੂੰ ਖਨਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਐਸ.ਨੰ. 13 ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ* ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵੇਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 80]

ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23

11. ਏ-1 ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਏ-1 ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਾਵਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਏ,

ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 82]

12. ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਰਖਣ ਲਈ ਟੈਸਟ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ, ਕੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 84]

13. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

(i) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 209 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਦਾ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੈ; (ii) ਧਾਰਾ 465 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; (iii) ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਰੱਤੀਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੱਖਰਾਪਣ ਧਾਰਾ 465(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465(2) ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨਿਯਮਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ; ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਜਾਇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਚਨਬੱਧ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਘਟਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਤਹਿਤ 1898 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਚਨਬੱਧ ਅਦਾਲਤ, ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ 460 ਅਤੇ 461 ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; (iv) ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੋਟਿਸ ਹੁਕਮ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਆਰਡਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 465 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ; (v) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਏ ਜੇ ਧਾਰਾ 220 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 220 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ MMDR ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ; (vi) MMDR ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30B ਕਰਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 220 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਠਿਨਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈ; (vii) ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੱਜ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ, ਇਹ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰਕ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ

ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ; (viii) ਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰੀਡਿੰਗ 29 ਮਈ 2014 ਅਤੇ 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ MMDR ਐਕਟ ਦੇ 22. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 22 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ix) ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ A-1 ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵੀਸੋ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ MMDR ਐਕਟ ਦੀ 23(1) ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਏ-1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ. [ਪੈਰਾ 85][1056-F-H; 1057-ਏ-ਐਚ; 1058-ਏ-ਈ]

ਧਰਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 306 : [2013] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1052 – ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਤੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 516 : [2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 16 : [1993] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 31; ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕੌਂਸਲ, ਪਾਲਾਈ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਜੇ ਜੋਸਫ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1561 : [1964] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 87; ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2010) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 257; ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਖਾਸ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (1998) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 749 : [1997] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 12; ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1063; ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਨੀਤਾ ਭੱਲਾ (2005) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 89 : [2005] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371; ਮੈਨੂਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਸੱਤਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਡੀ ਸਾਲਵੀ (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 622 : [2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1033 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 504 : [2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 468; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭੂਰਾਜੀ (2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 679 [2001] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128; ਮੋਲੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 584 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 346; ਵਿਦਿਆਧਰਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (2004) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215 : [2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 524; ਸ਼ਾਂਤਾਬੇਨ ਭੁਰਾਭਾਈ ਭੁਰੀਆ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦ ਅਥਾਭਾਈ ਚੌਧਰੀ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 967 ਦੀ 2021; ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92 : [2014] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਆਰ. ਨਾਇਕ, 1988 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1531 : [1988] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਸੰਥੋਸ਼ ਦੇਵ ਬਨਾਮ ਅਰਚਨਾ ਗੁਹਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1994 ਐਸ.ਸੀ. 1229 : 1994 (3) ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 735; ਅੰਨਾ ਰੈੱਡੀ ਸੰਬਵੀਸਾ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2009 ਐਸ.ਸੀ. 2661 : [2009] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 755; ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਾਮ ਵੀਡੀਓਕੋਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2008) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 492 : [2008] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 36; ਫਖਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਂਚਲ ਰਾਜ, (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 157 : [2008] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66; ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਲਿਦ (1995) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684 : [1994] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 16; ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1998) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 149 : [1998] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 8; ਆਰ.ਐਨ. ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਸੀ. ਬਾਂਸਲ (2015) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 48 : [2014] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1124; ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2010) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 257; ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ. ਐਮ.ਏ. ਤੁੱਲੋਚ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1964 ਐਸ.ਸੀ. 1284 : [1964] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 461; ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾ ਡੀ. ਨਾਇਕ, (2001) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713 : [2001] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 714; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੇਡੀਆ ਲੈਦਰ ਐਂਡ ਲਿਕਰ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2003) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 389 : [2003] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 727; ਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਮੈਗਨਮ ਡਵੈਲਪਰਜ਼, (2015) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 65 : [2015] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 966; ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1959) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 8; ਫਖਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਂਚਲ ਰਾਜ (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 157 : [2008] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66; ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਾਜ਼ਿਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁੰਡਾ (2015) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 420 : [2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 841; ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2015) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 609 : [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 377; ਰਵੀਂਦਰਨਾਥ ਬਾਜਪੇ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਖਾਸ ਆਰਥਿਕ ਜੋਨ

ਲਿਮਿਟੇਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1047-1048/2021; ਭੂਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 424 : [2012] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 696; ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਫਜ਼ੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਫਤਾ (2019) 20 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 539; ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331 : 2019 (12) ਜੇ ਟੀ 420; ਜਯੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670; 2020 (12) ਜੇ ਟੀ 52; ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜਾਟੀਆ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ (2019) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 193 : [2019] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 210; ਸੁਨੀਲ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2020) 3 SCC 240; ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਬਾਜਪੇ ਬਨਾਮ ਮੰਗਲੌਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਕਨਾਮਿਕ ਜ਼ੋਨ ਲਿਮਿਟੇਡ 2021 SCC ਔਨਲਾਈਨ 806 – ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ.

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 468 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 25

[2001] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 26

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ
ਨੰਬਰ 1288 ਦਾ 2021.

ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 12.11.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ
ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2512 ਦਾ 2017.

ਨਾਲ

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1289 ਅਤੇ 1290 ਦਾ 2021.

ਪ੍ਰਵੀਨ ਐਚ. ਪਾਰੇਖ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਐਸ. ਉਦਯ ਕੁਮਾਰ ਸਾਗਰ, ਮਿਸ ਬੀਨਾ ਮਾਧਵਨ, ਐਲ. ਐਮ. ਚਿਦਾਨੰਦਯਾ, ਮਿਸ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਮਹਿਰਾ, ਮੈਸਰਜ਼ ਲਾਇਅਰ ਐਸ. ਨਿੱਟ ਐਂਡ ਕੋ., ਨਵੀਨ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਨੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ੌਰਜੀਤ ਚਕਰਵਰਤੀ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਗਾਰਗ, ਮਿਸ ਦੇਵਾਂਸ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਚੌਬੇ,
ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ.

ਨਿਖਿਲ ਗੋਏਲ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਵੀ. ਐਨ. ਰਾਘੁਪਤੀ, ਆਸ਼ੁਤੋਸ਼ ਘਾਡੇ, ਵਿਨੇ
ਮੈਥਿਊ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ.

ਸਮੱਗਰੀ*

ਏ. ਤੱਥ.....3

ਬੀ. ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ.....13

ਸੀ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ.....17

ਸੀ.1 ਸੰਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ.....17

ਸੀ.2 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਜਾਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ.....19

ਸੀ.2.1 ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼.....30

*ਸਮੱਗਰੀ ਮੂਲ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

C.2.2 ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ.....35

C.3 ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਨਹੀਂ.....41

C.4 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ.....47

C.4.1 ਸੰਯੁਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੱਦ.....51

C.4.2 ਸੰਯੁਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ.....54

C.5 ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਲਾਗੂਕਰਨ....58

C.6 'ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ' ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22...67

C.7 ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23.....74

D. ਨਿਸਕਰਸ਼.....78

A. ਤੱਥ

1. ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਦੋ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਖਾਸ ਸੀ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 599/2015 (ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 21/2014 ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 409 ਅਤੇ 420 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾ 120B ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਹਨ, ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ 19571 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 21 ਅਤੇ 23 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1) ਅਤੇ 4(1)(A) ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਫਾਰੈਸਟ ਨਿਯਮਾਂ 1969 ਦੇ ਨਿਯਮ 165 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਨਿਯਮ 144 ਅਧੀਨ ਹਨ।

2. ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵੇਡਿਆਰ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਨਰਾ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨਾਮ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ2 ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 138/2021 ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਨ। ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਗੁੱਬਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ3 ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 1448/2021 ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਨ।

3. ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

4. 1 ਜੂਨ 2009 ਨੂੰ, ਕੈਨਰਾ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜੋ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੇ. ਰਾਮੱਪਾ, ਤੀਜੇ ਦੋਸ਼ੀ4, ਜੋ ਕਿ ਮਿਨਰਲ ਮਾਈਨਰਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼, ਬੈਲਾਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ

ਏ-3 ਤੋਂ 31,650.65 ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਟਨ (ਐਮਟੀਜ਼) ਲੋਹੇ ਦਾ ਅਯਸਕ ਖਰੀਦਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 20,000 ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਨੂੰ 1 ਜਨਵਰੀ 2009 ਤੋਂ 31 ਮਈ 2010 ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਨੂੰ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਹੇ ਦਾ ਅਯਸਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਬੇਲੇਕੇਰੇ ਪੋਰਟ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਫਾਰੈਸਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਹੇ ਦਾ ਅਯਸਕ ਖਾਨ ਲੀਜ਼ ਨੰਬਰ 921/2553, ਕੱਲਾਹਾਰੀ ਪਿੰਡ, ਬੈਲਾਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਦੋਸ਼ੀ5 ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਨ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀ6 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੈ। ਲੋਹੇ ਦਾ ਅਯਸਕ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਬਲਕ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਟਾਕਯਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਟਾਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਰੈਸਟ ਵੇ ਪਾਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ 3,27,83,379 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

5. ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਖਨਨ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਅਵੈਧ ਢੋਆਂ ਢੁਆਂਈ, ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਖਨਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੰਗਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਕਬਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਮਾਜ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮੁਦਾਯ ਨੇ ਅੰਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਖਨਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ7 SUPERSCRIPT ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 19 ਨਵੰਬਰ 2010 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀ8 SUPERSCRIPT ਨੇ 7 ਜਨਵਰੀ, 2011 ਨੂੰ ਅਨੰਤਪੁਰ, ਅੰਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਲਾਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇ ਖਨਨ ਲੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 25 ਫਰਵਰੀ 2011 ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸੀਈਸੀ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਖਨਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀਈਸੀ ਨੇ ਅਵੈਧ ਖਨਨ 'ਤੇ ਪੰਜ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੀਈਸੀ ਦੀ 3 ਫਰਵਰੀ 2012 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਲਾਰੀ, ਚਿਤਰਦੁਰਗ ਅਤੇ ਤੁਮਕੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੇ ਅਵੈਧ ਖਨਨ, ਢੋਆਂ ਢੁਆਂਈ, ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 16 ਸਤੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

(i) ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਰਯਾਤਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ (ਪੀਈ) ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ii) ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਰਯਾਤਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50,000 ਐਮਟੀਜ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ (ਪੀਈ) ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ।

(iii) ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਰਯਾਤਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀ.ਈ. ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50,000 ਐਮ.ਟੀ.ਜ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਵੈਧ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੇ; ਅਤੇ

(iv) ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀ.ਈ.ਸੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 5 ਸਤੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਰਯਾਤਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50,000 ਐਮ.ਟੀ.ਜ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇ।

6."ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਕੋਡ, 1973 (ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 2 ਦੇ 1974) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਕਲਾਜ਼ (ਐਸ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਦਲ, ਪੁਲਿਸ ਮਹਾਨਿਰੀਕਸ਼ਕ ਦਾ ਦਫਤਰ ਉਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1957 (ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 67 ਦੇ 1957) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਖਨਿਜਾਂ" ਅਤੇ "ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ" ਦੀ ਅਵੈਧ ਖਣਨ ਦੇ

ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣਗੇ ਜੋ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਐਕਟਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:-

1. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860

2. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1988

3. ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1962

4. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਨਨ ਕਰਨ ਲਈ; ਅਤੇ

5. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਨਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ।

ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਹੈ।

7. 9 ਅਕਤੂਬਰ 2014 ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ (ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 21/2014) ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

(i) ਜੀ. ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਨ ਗੁੱਬਾ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਕੈਨਰਾ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ;

(ii) ਕੈਨਰਾ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ;

(iii) ਕੇ. ਰਾਮੱਪਾ, ਮਾਲਕ ਐਮ/ਐਸ ਮਿਨਰਲ ਮਾਈਨਰਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼; ਅਤੇ

(iv) ਅਣਜਾਣ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ।

8. ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ 17 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਖਿਲਾਫ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

(i) ਕੈਨਰਾ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵੋਡਿਆਰ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (ਏ-1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤ;

(ii) ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਨ ਗੁੱਬਾ (ਏ-2); (iii) ਕੇ. ਰਾਮੱਪਾ (ਏ-3);

(iv) ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤਿਲਕਸ਼ਮੀ ਜੈਰਾਮ (ਏ-4); ਅਤੇ

(v) ਜੇ. ਮਿਥਿਲੇਸ਼ਵਰ (ਏ-5)।

29 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਉਪ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸਿਟੀ ਸਿਵਿਲ ਕੋਰਟ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 17 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਵੱਲੋਂ, 17.12.2015 ਨੂੰ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਕਿ ਯੂ/ਐਸ 409, 420 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 120ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ 21, 23 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 4(1), 4(I)(A) ਦੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ 1957 ਅਤੇ ਸੈਕ. 165 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 144 ਕਰਨਾਟਕ ਫਾਰੈਸਟ ਰੂਲਜ਼ 1969 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ

ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

1. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਸ਼ਿਕਾਇਤ। ਕ੍ਰਾਈਮ ਪੇਪਰਜ਼ ਕ੍ਰ.ਨੰ.21/2014 ਨਾਲ ਸੰਲਗਨ ਹਨ।

2. ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

3. ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

4. ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

5. ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

6. ਏ1 ਅਤੇ ਏ4 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਏ2, ਏ3 ਅਤੇ ਏ5 ਅਦਾਲਤੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ।

ਇਸਨੂੰ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਐਕਟ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਅਤੇ ਐਕਸਐਕਸਆਈਆਈ ਐਡੀ. ਸਿਟੀ ਸਿਵਿਲ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸਮਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰੱਖੋ।

ਸਦ/- 29/12/15

ਉਪ ਰਜਿਸਟਰਾਰ

ਸਿਟੀ ਸਿਵਿਲ ਕੋਰਟ

ਬੈਂਗਲੋਰ।"

10. 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਐਕਟ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਅਤੇ 23ਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਿਟੀ ਸਿਵਿਲ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਖਣ ਉਪਰੰਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਖਿਲਾਫ ਸੂਚਨਾ ਲਈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਖੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਖਿਲਾਫ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰੋ। ਰਜਿਸਟਰ ਸਦ/-30.12.2015

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ,

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ

ਬੈਂਗਲੋਰ ਅਰਬਨ, ਬੈਂਗਲੋਰ

11. 20 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਇਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ:

(i) ਏ-1 ਕਥਿਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਏ-2 ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੇ ਗਏ ਸਨ;

(ii) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਡਿਸਪੈਚ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਏ-3 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਏ-2 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ;

(iii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੂਝ ਲਈ ਗਈ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੂਝ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸੂਝ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੋਲ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇਕਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

12. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 12 ਨਵੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵਡੇਯਾਰ (ਏ-1) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰੱਦ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ ਗੁੱਬਾ (ਏ-2) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ:

(i) ਏ-1 ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਅਧੀਨ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਏ-1 ਸਬੰਧਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਏ1 ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ;

(ii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਏ-3 ਨੂੰ ਖਨਿਜ ਪ੍ਰਵਾਹਣ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਏ-2 ਨੇ ਏ-3 ਦੁਆਰਾ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਖਨਿਜਾਂ ਦੀ ਢੋਆਈ ਕੀਤੀ;

(iii) ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਲੰਬੀ ਤਰਕ ਨਾਲ। ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ;

(iv) ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(v) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(vi) ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਜਾਂ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 202 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ

ਹੈ, ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

13. ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 138/2021 ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 1448/2021 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 136 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਥੀ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.11 ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਖਰੀਦ, ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖਨਨ ਪ੍ਰਵਾਹਣ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਖਨਨ ਅਤੇ ਭੂਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਦੇ ਗਏ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। 9 ਅਕਤੂਬਰ 2014 ਨੂੰ, ਕ੍ਰਾਈਮ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 23/2014 ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਬੈਂਗਲੋਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ 409, 420 ਅਤੇ 471 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ 120ਬੀ, ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ, 1957 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ 21 ਅਤੇ (4)(1)(ਏ) ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਜੰਗਲਾਤ ਨਿਯਮਾਂ, 1959 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 144 ਅਤੇ 165 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ। 24 ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 482 ਅਧੀਨ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 18 ਨਵੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਵਜ੍ਹਾਵਾਂ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:

(i) ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੂੰ ਖਨਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੈਸ ਇੰਟੇਗਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੂੰ ਖਨਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ;

(ii) ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(iii) ਕੋਗਨਿਜ਼ੈਂਸ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜ਼ੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ, ਜ਼ਬਤੀ ਮਹਾਜ਼ਰ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

14. ਚੂੰਕਿ ਤਿੰਨੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਸਾਥੀ ਅਪੀਲ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (5 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ)।

ਬੀ. ਦਲੀਲਾਂ

15. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ।

16. ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧਾਰਥ ਦਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਵੀਣ ਐਚ. ਪਾਰੇਖ, ਵੱਡੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਲਾਈਨਾਂ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ ਹਨ:

(i) ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ

ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(ii) ਏ-1 (ਪ੍ਰਦੀਪ ਐਸ. ਵੇਡਿਆਰ) ਨੂੰ ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ:

(a) ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ;

(b) ਉਹ ਇੰਡੋਨੇਸਿਆ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;

(iii) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4(1)(ਏ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਾ 21(1) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹਨ। ਇਸ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ (ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ) ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ;

(iv) ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਕੋ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਜਾਂ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

(v) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ।

17. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਨਿਖਿਲ ਗੋਇਲ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਬੇਨਤੀਆਂ:

(i) ਏ-1 ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਨਰਾ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। MMDR ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਹਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦ ਧਾਰਾ 23(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਬਿਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਲਗਨ, ਉਹ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ. ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ, ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਕਾਰੋਬਾਰ;

(ii) ਡਿਪਟੀ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਭੇਦ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 CrPC ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਈ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਸੂਚਨਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 CrPC ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਸੂਚਨਾ ਆਦੇਸ਼ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਮਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਵਗਤ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 190 ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਵੈਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ; (iii) ਕੇਵਲ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 482 CrPC ਅਧੀਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ 2017 ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 2015 ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਫਰੇਮਿੰਗ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ;

(iv) ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਅਧੀਨ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ:

(a) ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ

(b) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 21(i) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੀ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

18. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜਾਂਗੇ।

ਸੀ.1 ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

19. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਚੈਪਟਰ XIV ਨੂੰ “ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ” ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 190 ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

“190. ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜੋਗ।

(1) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(ਅ) ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ;

(ਬ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ;

(ਸ) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ, ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੂਜੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਹਨ।"

20. ਧਾਰਾ 190 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ), (ਬ) ਅਤੇ (ਸ) ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:

(i) ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ;

(ii) ਅਜਿਹੀਆਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ; ਅਤੇ

(iii) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

21. ਧਾਰਾ 193 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"193. ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕੋਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

ਧਾਰਾ 193 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਦੋ ਅਪਵਾਦ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ:

(i) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ;

(ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 193 ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਜਬ ਤਕ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

22. ਧਾਰਾ 209 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 209 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"209. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ-

(a) ਧਾਰਾ 207 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 208 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ

ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਇਹ ਸੌਂਪਣਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(b) ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ;

(c) ਉਸ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਜੋ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਭੇਜੇਗਾ;

(d) ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਸੀ.2 ਖਾਸ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖਾਸ ਕੋਰਟ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਹੈ) ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਕਾਰਗ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 193 ਦੋ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ- (ਕ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਉਲਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ; (ਖ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਲਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ।

24. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਕਾਰ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ 198512SUPERSCRIPT ਦੀ ਧਾਰਾ 36A(1)(d), ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ 198813SUPERSCRIPT ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ 200814SUPERSCRIPT ਦੀ ਧਾਰਾ 16(1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

25. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਪੀ15 ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ (ਅਤਿਆਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ 198916 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੱਧੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਬਿਨਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇ.ਐਮ.ਐਫ.ਸੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਐਸਸੀ ਅਤੇ ਐਸਟੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ। ਧਾਰਾ 1417 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਨਿਆਂਕਾ ਕੇਟੀ ਥਾਮਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ 'ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ' ਦੇ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ 'ਪੁੱਛਗਿੱਛ' ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“…ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਮੁਕੱਦਮਾ” ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਪੁੱਛਗਿੱਛ” ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(g) ਵਿੱਚ “ਹਰ ਉਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ” ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਗਾਊ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਨਿਯਮ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਤੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। “ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ” ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ “ਸੈਕਸ਼ਨ 14 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ” ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ [ਵੇਖੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(d)]।”

ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(2) ਅਤੇ 193 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਬਿਨਾਂ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਲੈ ਸਕੇ; ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਥ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਅਦਾਲਤ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

“10 [..] ਸੈਕਸ਼ਨ 193 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ “ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ” ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੀਧਾ ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ।

11. ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ) ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਮੂਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਸੈਟਿੰਗਜ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾਵਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦ ਤੱਕ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।”

26. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

27. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਭੂਰਾਜੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜ੍ਹੇ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਅਧੀਨ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਮੇਤ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੂਚਨਾ ਲਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 465(1) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ। 1973 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਕੋਰਟ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1973 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕੋ ਜਾਂਚ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ। 1973 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਨਾਲ 'ਫਾਇਦਾ' ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ:

“18. ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ 1973 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਕਮਿਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ 1973 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ 1973 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

28. ਇਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਵੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 465 ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ' ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕੇਸ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ" ਇਕ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਠਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੋਰ ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

29. ਮੋਲੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਧਰਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਸੰਜੋਗ ਲਿਆ ਬਿਨਾਂ ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

30. ਰਤੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ

ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ, ਮੋਲੀ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਵਿਧਿਆਧਰਨ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਭੂਰਾਜੀ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੈਕਸ਼ਨ 193 ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ SC ਅਤੇ ST ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ) ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਏਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"14. ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਕੋਲ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 193 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੰਡਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

31. ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਲਈ:

(i) ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 207 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 207A ਨੇ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। 1973 ਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ (CrPC) ਪਿਛਲੇ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਛੋੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਅਧੀਨ "ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ" ਜੋ ਕਿ "ਸੱਚਮੁੱਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੜਾਅ ਸੀ"। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, 1973 ਦੇ CrPC ਅਧੀਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ "ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹਨ"। 1898 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੋਡ ਅਤੇ 1973 ਦੇ CrPC ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਭਾਜਨ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ "ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ" ਅਤੇ 1973 ਦੇ CrPC ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ"। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ;

(ii) ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ 'ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ' ਅਤੇ 'ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫਰੇਮਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ;

(iii) ਮੋਲੀ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਵਿਧਿਆਧਰਨ (ਉੱਪਰ) ਪਰ ਇੰਕਾਰੀਅਮ ਹਨ। ਭੂਰਾਜੀ (ਉੱਪਰ) ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(iv) ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੰਜਾਇਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ।

32. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ 2016 ਦੇ ਐਕਟ 1 ਦੁਆਰਾ 26 ਜਨਵਰੀ 2016 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 14(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜਾਇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੰਤਾਬੇਨ ਭੂਰਾਭਾਈ ਭੂਰੀਆ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦ ਅਥਾਭਾਈ ਚੌਧਰੀ23 ਵਿੱਚ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ। ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜਾਇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 204 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜਾਇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸੰਜਾਇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸੰਜਾਇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਜਾਇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਦੋ ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

(i) ਧਾਰਾ 14 ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕੇ। ਸੋਧੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ “ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।” ਸ਼ਬਦ, 'ਕੇਵਲ' ਗੁੰਮ ਹੈ; ਅਤੇ

(ii) ਧਾਰਾ 460 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਯਮਤਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਨਿਯਮਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

33.ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਫਰੇਮ ਹੈ: (i) ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਜੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਭਾਵ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ; ਅਤੇ (ii) ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਜੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਾਬੇਨ (ਸੁਪਰਾ) ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਤੀਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ), ਮੋਲੀ (ਸੁਪਰਾ), ਭੂਰਾਜੀ(ਸੁਪਰਾ)ਅਤੇ ਵਿਧਿਆਧਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭੂਰਾਜੀ (ਸੁਪਰਾ)ਅਤੇ ਰਾਤੀਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਜੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਯਮਤਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਨਿਯਮਤ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 'ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਜੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

34. ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਮੂਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਕੋ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਕੋਰਟ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 209 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ24SUPERSCRIPT, ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ

ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਪੂਰਕ ਹੈ।

35. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਦੋ-ਪਹਲੂ ਹੈ: (i) ਕੀ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ (ii) ਜੇਕਰ (i) ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੀ.2.1 ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼

36. ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

“465. ਖੋਜ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਜਦੋਂ ਗਲਤੀ, ਛੁੱਟਣ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਲਟ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।—(1) ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ, ਛੁੱਟਣ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੰਮਨ, ਵਾਰੰਟ, ਐਲਾਨ, ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਲਟ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ;

(2) ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ, ਛੁੱਟਣ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ, ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੈ, [ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਤਰਾਜ਼
ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ
ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਨਰਲ ਸਿਦਾਂਤ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਉਲਟਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ
‘ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ’ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਬਾਰੇ
ਨਿਯਮਤਾ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ। ਰੱਤੀਰਾਮ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋ ਗੰਗੁਲਾ
ਅਸ਼ੋਕ (ਉੱਪਰ) ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ
ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 465(2) ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

37. ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਵ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਨਿਯਮਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਲਟਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੈਟਲਡ ਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪੂਰਵ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਪੜਾਅ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਯਮਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪੂਰਵ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬਰੀਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀਏ।

25 ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 504; ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 92, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 26 460. ਨਿਯਮਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਮਤ:- (a) ਸੈਕਸ਼ਨ 94 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਖੋਜ-ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; (b) ਸੈਕਸ਼ਨ 155 ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ; (c) ਸੈਕਸ਼ਨ 176 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨਾ; (d) ਸੈਕਸ਼ਨ 187 ਅਧੀਨ, ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; (e) ਸੈਕਸ਼ਨ 190 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (a) ਜਾਂ ਕਲੋਜ਼ (b) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ; (f) ਸੈਕਸ਼ਨ 192 ਦੀ ਉਪ- ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੋੜਣਾ; (g) ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਅਧੀਨ ਮਾਫੀ ਦੇਣਾ; (h) ਸੈਕਸ਼ਨ 410 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਖੁਦ ਟਰਾਇਲ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ (i) ਸੈਕਸ਼ਨ 458 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 459 ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ, ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਉਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 46127, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 460 ਦਾ ਕਲੋਜ਼ (e) ਸੈਕਸ਼ਨ 190 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (a) ਜਾਂ ਕਲੋਜ਼ (b) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ

ਧਾਰਾ 461. ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜੋ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮਤ:

(ਅ) ਧਾਰਾ 83 ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਵੇਚਣਾ;

(ਬ) ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਾਕ ਜਾਂ ਤਾਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਖੋਜ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(ਸ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਣਾ;

(ਦ) ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਣਾ;

(ਇ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਛੱਡਣਾ;

(ਉ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੰਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ;

(ਊ) ਭਰਨ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਐ) ਧਾਰਾ 133 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਜੀ) ਧਾਰਾ 143 ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨਾ;

(ਝ) ਅਧਿਆਇ X ਦੇ ਭਾਗ C ਜਾਂ ਭਾਗ D ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਕ) ਧਾਰਾ 190 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਸ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਕਰਨਾ

(ਲ) ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ;

(ਮ) ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ;

(ਨ) ਧਾਰਾ 325 ਅਧੀਨ, ਦੂਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ;

(ਓ) ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ;

(ਪ) ਧਾਰਾ 397 ਅਧੀਨ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ; ਜਾਂ

(ਕ) ਧਾਰਾ 446 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਵੈਧ ਹੋਣਗੀਆਂ।

39. ਧਾਰਾ 462 ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਧਾਰਾ 463 ਧਾਰਾ $16428_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਜਾਂ ਧਾਰਾ $28129_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਨਾ-ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 464 ਇਲਜ਼ਾਮ ਤਹਿਤ, ਜਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465 "ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸੰਮਨ, ਵਾਰੰਟ, ਐਲਾਨ, ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਟਰਾਇਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ" ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

40. ਚੈਪਟਰ XXXV CrPC ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਤੋਂ 466 ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 462-464 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਧਾਰਾ 465 ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 465 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ "ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ"। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾਵਾਂ 461-464 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 465 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465 ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 462-464 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ "ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਆਇਕ ਦੇਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਟਰਾਇਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਪਨ ਤੱਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਟਰਾਇਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹੈ, ਮਾਮੂਲੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। CrPC ਦੇ ਚੈਪਟਰ XXXV ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਕੇਵਲ ਟਰਾਇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਟਰਾਇਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਕਸਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਾਂ ਸਮਾਪਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦੇਰੀ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੈਪਟਰ XXXV ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇਜ਼ ਟਰਾਇਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਸਟਿਸ ਜੀਵਨ ਰੈੱਡੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਬਨਾਮ ਅਰਚਨਾ ਗੁਹਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: "15. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਟਰਾਇਲ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜੇਕਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਕੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਅਵੈਧਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੈ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ. ਇੱਕ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 465 ਕਰੇੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਪੀ.ਸੀ. ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਹਰ ਬੇਨਿਯਮੀ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਰਤਾਕਾਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਅਕਸਰ ਦਖਲ ਪੜਾਅ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਿਸਟਮ।"

41. ਧਾਰਾ 465 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਜਣਾ ਆਦੇਸ ਜਾਂ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 465 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੜਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਠਾਏ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2)ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੀ 2.2 ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ

42. ਰਤੀਰਾਮ (ਉੱਪਰੋਕਤ), ਨੇ ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ32(ਉੱਪਰੋਕਤ)ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ [ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।]

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਰਤੀਰਾਮ (ਉਪਰੋਕਤ) ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 465 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੇਤਨਾ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 465(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 465(2) ਸਿਰਫ ਉਹ ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 465(2) ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਚੁਣੌਤੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 'ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਚੁਣੌਤੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

43. ਧਾਰਾ 465 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਣਿਯਮਿਤਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।33SUPERSCRIPT ਕੋਈ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ, ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ।

44. ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਧਾਰਾ 465 ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ 'ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਵੱਲ

ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨ:

(i) ਨਵੇਂ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੌਂਪਣ ਸਮੇਂ ਕਮਿਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੀ ਘਟੀ ਭੂਮਿਕਾ। ਭੂਰਾਜੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਤੀਰਾਮ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵੀ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਧਾਰਾ 209 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਾਰਾ 207 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 208 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਕਮਿਟਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ;

(ii)ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਅਤੇ 461 ਅਧੀਨ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ-ਧਾਰਾਵਾਂ 460 ਅਤੇ 461 ਅਧੀਨ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਡਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਛਾਣ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 190(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 460 ਅਧੀਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ;

(iii)ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਅਪਰਾਧ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਅਪਰਾਧ ਭੌਗੋਲਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪਛਾਣਯੋਗ ਮਨੁੱਖੀ ਪੀੜਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉਸ ਜੈਵ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ, ਪਰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਅਪਰਾਧ ਅਸਲ ਵਿਗ਼ ਇੱਕ ਗ੍ਰਹਿ ਅਪਰਾਧ ਹੈ – ਇਹ ਹਰ ਉਸ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਨਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਨਨ ਕੁਦਰਤੀ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਨਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਆਮਦਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਆਮਦਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਉਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੋ ਲਾਲਚੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਨਿਯਮਿਤ ਖਨਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਨੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (1A) ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਉਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਰਤਮਾਨ, ਬਲਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਨਤਕ

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੇ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਨੀਂਹ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕਲਾ, ਤੁਰੰਤ ਪੀੜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਕਾਰਜ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ, ਅਨੁਮਾਨਯ ਜਾਂ ਮਾਪਣਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ;

(iv)ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਸਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ “ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਐਕਟ” ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ 1999 ਵਿੱਚ ਐਕਟ 38 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ “ਐਕਟ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ”। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵਧਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ 2015 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜਰੀਏ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ

(v)ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ - ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ 9 ਅਕਤੂਬਰ 2014 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 29 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦਸੰਬਰ 2015 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2017 ਤੱਕ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਉਹ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 23ਵੇਂ ਵਾਧੂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ/ਖਾਸ ਜੱਜ, ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 16 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ। 17 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਾਸ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ 20 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 482 CrPC ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, 2015 ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਖਾਸ ਜੱਜ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਲਈ, ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੀ.3 ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਨਹੀਂ

45. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ। "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 190, 191, 192 ਅਤੇ 19334$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

46. ਪੁਰਾਣੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਕੋਡ (ਸਨ 1898) ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ 'ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ' ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ 'ਕੇਸ ਨੂੰ' ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਹੈ:

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

47. ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 319 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬੁਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਅਧੀਨ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਟਰਾਇਅਬਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।36 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਤੇ 1898 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸੌਂਪਣਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ।37 ਨਿਆਂਕ ਏ ਐਮ ਅਹਮਦੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕ ਸਨ) ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ:

“7. […] ਧਾਰਾ 190 ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਲਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਤੱਕ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹੋਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਗਿਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ), (ਬ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਗਿਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੋਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ 'ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣਾ' ਦਾ ਭਾਵ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ।

[...]

ਤੁਰੰਤ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਜੋਂ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਕ੍ਰੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਦਕਿ ਮੁੜ-ਤਰਤੀਬ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕੇਸ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 190 ਅਧੀਨ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਲਈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 193 ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਜ਼ੋਰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ 'ਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 209 ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕਜੁੱਟ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਕੋਰਟ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਕ੍ਰੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ; ਹੁਣ ਧਾਰਾ 193 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਾਬੰਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

"16…ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 193 ਦੀ ਸਾਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖੜੀ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ

ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਹੈ, ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 209 ਅਧੀਨ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 193 ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਬੇਰੋਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

48. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਆਫ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਮੋਹਮਦ ਖਾਲਿਦ38SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਐਸ ਮੋਹਨ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

"43.[…] ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 190 ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਖਿਲਾਫ ਨਿਆਯਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਕਿ ਨਿਆਯਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। 'ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ' ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਜੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨਿਆਯਿਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।"

49.ਧਰਮ ਪਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪੰਜ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ(ਸੁਪਰਾ) ਕਿ ਧਾਰਾ 230 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਆਲਤਮਸ ਕਬੀਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਏ, ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 319 ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਹੋਰਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

“35. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 173(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਉਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਕੋਗਨਿਜੈਂਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਦੋ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ, ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਕਾਲਮ 2 ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ

ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕੇ।"

50. ਆਰ.ਐਨ. ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਸੀ. ਬਾਂਸਲ40$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 120-ਬੀ, 420, 468 ਅਤੇ 471 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਿਵਾਰਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(1)(ਡੀ)। ਪਰੰਤੂ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਦੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 193 ਅਤੇ 209 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।

51. ਕਿਸ਼ੁਨ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਧਰਮ ਪਾਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 193 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਰੁੱਧ। ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਭਿਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਧਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਵਾਰਣ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

52. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਦੇ ਬਜਾਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

53. ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ 'ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ (ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਦੇ ਸਕਣ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ) ਕਾਰਨ, ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ, ਸਿਰਫ ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ।

ਸੀ.4 ਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

54. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ (ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ(1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4(1ਏ) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 30ਬੀ(1) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

“30ਬੀ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ। (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1ਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ, ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ।”

ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਪਰਮਿਟ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ, ਖੋਜ ਜਾਂ ਖਣਨ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 4(1ਏ) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਤੇਰੀਅਲ ਨੂੰ ਢੋਹਣ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਤੇ (1ਏ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

“4. ਖੋਜ ਜਾਂ ਖਣਨ ਕਾਰਜ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (1) [ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ, ਖੋਜ ਜਾਂ ਖਣਨ ਕਾਰਜ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪਰਮਿਟ ਜਾਂ ਖੋਜ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਖਣਨ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ]:

ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੋਜ ਜਾਂ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੋਜ ਜਾਂ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

[ਇਹ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਰਤੀ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਰਵੇਖਣ, ਭਾਰਤੀ ਖਾਣ ਬਿਊਰੋ, 6 [ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਣੂ ਊਰਜਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਣੂ ਖਨਿਜ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾਲਾ ਲਈ ਖੋਜ ਅਤੇ ਖੋਜ] ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾਵਾਂ (ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ), ਅਤੇ ਖਨਿਜ ਖੋਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ 7 [ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (45) ਦੇ ਕਲਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਐਕਟ, 2013 (18 ਦਾ 2013)], ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਇਕਾਈ]:]

[ਇਹ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ (ਚਾਹੇ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਖਾਣ ਰਿਆਇਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ) ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਆ, ਦਮਨ ਅਤੇ ਦੀਉ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.]

[(1A) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਨਿਜ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਟੋਰ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ.]

55. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਆਈਪੀਸੀ (ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ) ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਚਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(3), ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14(1), ਅਤੇ ਬਾਲਾਂ ਤੋਂ ਯੌਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਐਕਟ 2012ਦੀ ਧਾਰਾ 28(2) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(3) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"(3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਅਧੀਨ, ਉਸੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"14. ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।—(1) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ, ਕੋਡ ਅਧੀਨ, ਉਸੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ।

(2) ਜੇਕਰ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਪੀ.ਓ.ਸੀ.ਐਸ.ਓ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ [ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ], ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ,1973 (2 ਦੇ 1974) ਅਧੀਨ ਉਸੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

56. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਪਹਿਚਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਐਪੀਲੈਂਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 409, 420 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 120B; ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 21 ਅਤੇ 23 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1), 4(1A); ਅਤੇ ਨਿਯਮ 165 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਨਿਯਮ 144 ਦੇ ਕਰਨਾਟਕ ਫਾਰੈਸਟ ਨਿਯਮ, 1969 ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾਵਾਂ 409 ਅਤੇ 420 ਦੀਆਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹਨ। ਧਾਰਾ 209 ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(hc) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ [ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਬੀ(1) ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 409 ਅਤੇ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹਨ42SUPERSCRIPT, ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੀ.4.1 ਇਕੱਠੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੱਦ

57. ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਧਾਰਾ 220 ਉਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

“220. ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੁਣਵਾਈ।—(1) ਜੇਕਰ, ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਕੋ ਸੌਦੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 212 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 219 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਟ੍ਰੱਸਟ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪ 'ਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪ 'ਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਜੇਕਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(4) ਜੇਕਰ ਕਈ ਕੰਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ, ਜਾਂ ਵੱਧ, ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਣਵਾਈ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (45 ਦੀ 1860) ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

58. ਧਾਰਾ 409 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ, ਬੈਂਕਰ, ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਟ੍ਰੱਸਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਸੌਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

59. ਧਾਰਾ 4(1) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 4(2) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਐਕਟ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 5 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਸੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 30ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

“30ਸੀ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦੇ 1974), ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਭਿਯੋਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

60. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 5 ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਸੀ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੱਸ਼ਤ ਰੱਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਭਾਵ, ਜੇਕਰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਐਮਐਮਡੀਆਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਤ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੀਸੀ ਐਕਟ, ਪੀਓਸੀਐਸਓ ਐਕਟ ਅਤੇ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੰਦਰਭਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰੀ ਮਟੇਰੀਆ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਦਰਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।43SUPERSCRIPT ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਸਹਾਇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

61. ਹੁਣ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ:

(i) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਅਤੇ

(ii) ਜੇਕਰ (i) ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤਾਰਥ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

62. ਚੂੰਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤਾਰਥ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 30ਬੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤਾਰਥ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੀ.4.2 ਸੰਯੁਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ

63. ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਧਾਰਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਲੱਲੇਖਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਧਾਰਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸੁਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਤਰਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਤਬ ਖਾਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ(ਾਂ) ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ(ਾਂ) ਨਾਲ ਇਸ ਕਦਰ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਕੱਠੇ 'ਖੜੇ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।44SUPERSCRIPT ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਕੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਾਨੂੰਨ (ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ (ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਨਾਲ ਇਸ ਕਦਰ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ (ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਇਕੱਠੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 30ਬੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਇਸ ਕਦਰ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

43SUPERSCRIPT ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2010) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 257

44 ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ (ਐਨ 40); ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (14ਵੀਂ ਐਡ. ਲੈਕਸਿਸਨੈਕਸਿਸ 2016) 737-738

ਪੁਰਾਣੇ ਕਨੂੰਨ (ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ (ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ) ਇਕੱਠੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। 45 ਦ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ MMDR ਐਕਟ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 220 CrPC ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ।

64. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਉਂਨਿਸਿਪਲ ਕੌਂਸਲ, ਪਾਲਾਈ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਜੇ ਜੋਸਫ46SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 254 ਅਧੀਨ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਮੁਧੋਲਕਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਉਸ ਟੈਸਟ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼47SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“10. […] (i) ਕੀ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾਅ ਹੈ;

(ii) ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਕੋਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ;

(iii) ਕੀ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ।”

65. ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ48 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ (ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਲਈ) ਐਕਟ 1992 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਅਤੇ 307 ਸੀਆਰਪੀਸੀ49 ਅਧੀਨ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਅਤੇ 307 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਐਕਟ 1992 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਐਕਟ 1992 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9(2) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਐਕਟ 1992 ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਅਤੇ 307 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਨੁਮਾਨ) ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਨੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"38. ਇਹ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ, ਬਚਾਉ ਅਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਛੁੱਟ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਸਧਾਰਣ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

"51. ਕੋਡ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਆਰ ਅੰਤੁਲੇ ਮਾਮਲੇ [(1984) 2 ਐਸਸੀਸੀ 500 (ਪੰਨਾ 527, ਪੈਰਾ 27) : 1984 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿ) 277] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਮੂਲ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 306 ਤੋਂ 308 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

52. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸੋਲੀਸੀਟਰ-ਜਨਰਲ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ, ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਖਰੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਛੁੱਟਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਐਕਟ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਥੇ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੁਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਨਾਂਡਿਸ ਕੇਸ [AIR 1968 SC 594: (1968) 1 SCR 695 : 1968 Cri LJ 550] ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

ਸੀ.4.2.1 ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ- ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ

66. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ 'ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲਈ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲਈ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ 'ਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾਅ' ਹੋਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 220 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

67. ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 409 ਅਤੇ 420 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਮਨ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਕਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪੰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ [ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਫੋਰਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸੰਦੇ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਫੈਸਲੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਸੀਬਤ, ਅਸੁਵਿਧਾ, ਅਨਿਆਇ, ਅਜੀਬਤਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 30ਬੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 220

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅੱਗੇ।

ਸੀ.5 ਸੰਜਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣੀ

68. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜਾਣ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਖਾਸ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ50$_{SUPERSCRIPT}$, ਫੱਖਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੀ ਰਾਜ51$_{SUPERSCRIPT}$ ਮਹਮੂਦ ਉਲ ਰਹਮਾਨ ਬਨਾਮ ਖਾਜ਼ਿਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁੰਡਾ52$_{SUPERSCRIPT}$, ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.53$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਰਵੀਂਦਰਨਾਥ ਬਾਜਪੇ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਖਾਸ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ੋਨ ਲਿਮਿਟੇਡ.54$_{SUPERSCRIPT}$ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਜਾਣ ਲੈਣ ਲਈ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਲਾਗੂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਭੂਸ਼ਣ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ)55$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਬਨਾਮ ਅਫਰੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਾਤਫਾ56$_{SUPERSCRIPT}$.

69. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਖਾਦ ਮਿਲਾਵਟ ਅਧਿਨਿਯਮ 1964 ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬੋਤਲ ਪੇਅ ਵੇਚੀ ਜੋ ਮਿਲਾਵਟੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੱਦਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਅਧਿਆਇ XV ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਪੀ. ਵਾਧਵਾ ਨੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"12. [...] ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਹੋਣ ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 190 ਅਤੇ 200)।"

ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"28. ਕਿਸੇ ਆਰੋਪੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਆਰੋਪੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਆਰੋਪੀ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਆਰੋਪੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਦਰਸ਼ਕ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਏ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਅਨਿਰਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰੋਪੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਖਾਣਪਾਨ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਦਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। [ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਰੰਭ।

ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ।

70. ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਮਾਮਲਾ 2002 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕਥਿਤ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ 13(1)(d) ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸੀਐਮਡੀ, ਐਮਡੀ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਨੁਕ੍ਰਮਿਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਅਲਟਰ ਈਗੋ ਸਨ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਨਿਆਂਕਾ ਏ ਕੇ ਸਿੱਕਰੀ, ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ, ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਗੇ:

"48. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ, ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਣਾ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲਈ ਹੈ। ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕੋ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਨਿਆਂਕਾ ਸਿੱਕਰੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜੱਜ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਲਟਰ ਈਗੋ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਲਟਰ ਈਗੋ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗਲਤ (ਅਤੇ 'ਉਲਟ') ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

71.ਮਹਮੂਦ ਉਲ ਰਹਮਾਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਰਣਬੀਰ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 500 (ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 500 ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ) ਅਧੀਨ ਰਿਸਪੌਂਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ:

“4. […] ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ 15,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 22-4-2007 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ।”

ਰਿਸਪੌਂਡੈਂਟ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ, ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਅ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਸਟਿਸ ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ, ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਅ) ਅਤੇ 190(1)(ਬ): ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“21. ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਬ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਸੀ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਅ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਡ ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ”। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਇਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ [ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 190(1)(ਅ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

72. ਫਕਰੁੱਦੀਨ ਅਹਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 420, 467, 468 ਅਤੇ 471 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 200 ਜਾਂ 202 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 173(2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਤਰਕਸੰਗਤ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 482 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

73. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਮਹਮੂਦ ਯੂਆਈ ਰਹਮਾਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੀਈਓ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਅਹੰ ਸੀ ਜੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ "ਉਲਟ ਲਾਗੂ" ਸੀ ਵਿਕਲਪ ਅਹੰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫਕਰੁੱਦੀਨ ਅਹਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ

ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਫਕਰੂਦੀਨ ਅਹਿਮਦ (ਸੁਪਰਾ)। ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਫਰੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਫੱਤਾ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜੱਜ ਨੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

74. ਅਫਰੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਫੱਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੰਪਨੀ ਦਰਾਮਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੀਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ ਸਥਾਨਕ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ. ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਬਿੱਲ ਪਾਏ ਗਏ ਜਾਅਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 420, 465, 467, 468, 471, 477 ਏ ਅਤੇ 120 ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਡ। ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 173 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਏ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ. ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਭਾਨੂਮਤੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 190(1)(ਬੀ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ। ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ. ਫੈਸਲਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ:

"23. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਸਬੰਧਤ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਚਿਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ. ਦੀ ਧਾਰਾ 190(1)(ਬੀ) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ. 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਏ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ

ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ. ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਹੈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜੇਕਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ, ਫਿਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਨਾ ਲੈਣ ਲਈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

75.ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 173 CrPC ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫਰੋਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨਫੱਤਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ FIR, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ, ਅਤੇ ਜੁੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲਈ ਜਾਣ ਲਈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਕੌੜੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

C.6 'ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ' ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22

ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ (ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ) ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਧਿਕ□ਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

77. ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ57$_{SUPERSCRIPT}$, ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਜੋ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਵਾਈ. ਇਕਬਾਲ, ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਕੇਵਲ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

“62. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਨਿਜ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਨਾਂ ਢੋਆਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੈਧ ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਬਿਨਾਂ ਖਨਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 21 ਇੱਕ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਢੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਯੋਗਤ ਅਤੇ ਦੰਡਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਇਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 21 ਨੋਨ ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲਾਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦੇ

ਬਜਾਏ ਸ਼ਬਦ “ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ...” ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਬਦਾਂ “ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ” ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

[...]

70. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਨ ਵਿੱਚ ਖਨਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸੂਚਨਾ ਲਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਨ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦਾ ਉਲੰਘਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਲੰਘਨ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਜੋ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: -

(i) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਵੱਖਰੇ ਹਨ; ਅਤੇ

(ii) ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸੰਜਾਣ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਜਾਣ ਲੈਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

78. ਕੰਵਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੰਜੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ। ਜੈਅੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 379 ਅਤੇ 414 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4/21 ਅਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਮਿਨਰਲਜ਼ (ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ਼) ਨਿਯਮਾਂ, 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ 18. ਜੇ.ਐਮ.ਐਫ.ਸੀ. ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਜੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦਿਆਂ ਧਾਰਾ 156(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਤਫਤੀਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਜੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਜੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਸਿਰਫ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਛੱਡਛਾੜ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਣ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਾਰਾ 156(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਤਫਤੀਸ਼ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 156(3) ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਪ੍ਰੀ-ਸੰਜਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਐਮ ਆਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"16...ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 156(3) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉੱਠਣਾ ਹੈ।"

"21.1. ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਾਰਾ 156(3) ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ/ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਕੇਸ/ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ/ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼/ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਬਾਰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।" 21.2. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਬਾਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ/ਸੰਮਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

21.3. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੰਬੰਧੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

21.4. ਜੇਕਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ/ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕੇਸ/ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ/ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚਨਾ ਲਵੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ/ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

21.5. ਜਿੱਥੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਉੱਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 23-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਬਾਰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 379 ਅਤੇ 414 ਅਤੇ ਉਹ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

79. ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ 1957 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ

21(3), 21(4) ਅਤੇ 22 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਰੂਲਜ਼ 1994 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 43(3) ਅਤੇ 46 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕ□ਤ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

80. ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 29 ਮਈ 2014 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦਾ ਦਫਤਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ, ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(s) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 'ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਨਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਮੂਚੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ., ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ 16 ਸਤੰਬਰ 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਨੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। 29 ਮਈ 2014 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੂੰ ਖਨਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਸਮੂਚੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰ. 13 ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ 'ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ' ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਅਧਿਕ□ਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

ਸੀ.7 ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23

81. ਏ-1 ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਏ-1 ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ), ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜਾਟੀਆ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ[60]SUPERSCRIPT, ਸੁਨੀਲ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ
ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼[61]SUPERSCRIPT ਅਤੇ ਰਵੀਂਦਰਨਾਥ ਬਾਜਪੇ ਬਨਾਮ ਮੈਂਗਲੋਰ
ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਕਨਾਮਿਕ ਜ਼ੋਨ ਲਿਮਿਟੇਡ.[62]SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦੋ
ਅਪਵਾਦ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ: (i) ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਹੋਣ; ਅਤੇ (ii) ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਿਆਂਕਾ ਸਿੱਕਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

“43. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਹੋਣ। ਦੂਜੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ।

” 44. ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ਧਾਰਾ 141 ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦਾ। ਅਨੀਤਾ ਹਾਦਾ [ਅਨੀਤਾ ਹਾਦਾ ਬਨਾਮ ਗੌਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰਾਵੇਲਸ & ਟੂਰਸ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ., (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 661 : (2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 350 : (2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.

(ਕ੍ਰਿ) 241], ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਨਸ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਸ਼ਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ, "ਅਲਟਰ ਈਗੋ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਨਸ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਲਟਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।"

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜਾਟੀਆ (ਸੁਪਰਾ), ਸੁਨੀਲ ਸੇਠੀ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਰਵੀਂਦਰਨਾਥ ਬਾਜਪੇ (ਸੁਪਰਾ) ਵੀ ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

82. ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਏਗਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸੰਭਵ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਹੈ।

83. ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਨੀਤਾ ਭੱਲਾ63 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਨਾਲ ਪਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਜੌਇੰਟ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਜੌਇੰਟ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ:

"9. ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 141(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਭਾਵ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਸੀ।

[...]

ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੈਨੂਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਸੱਤਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਵਿਜੈ ਡੀ ਸਾਲਵੀ64 ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ:

"12. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਐਮ/ਐਸ ਸਾਲਵੀ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਐਮ/ਐਸ ਸਾਲਵੀ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਅਤੇ ਡਵੈਲਪਰਜ਼ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਂਟਲ [(2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 330 : (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 677 : (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1113] ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 346, ਪੈਰਾ 39)

"39. (v) ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।"

84. ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੀਖਣ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ, ਕੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਐ-1 ਅਤੇ ਐ-2 ਨੂੰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐ-1 ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਡੀ. ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼

85. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਦੀ 30 ਦਸੰਬਰ 2015 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੈ;

(ii) ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਯਮਿਤ ਸੀ, ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ

(iii) ਗੰਗੁਲਾ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਤੀਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਵਿਭੇਦਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 465(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 465(2) ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 465(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਯਮਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ

ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੀ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਰਾਦੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(iv) ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਪਛਾਣ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਹੱਦ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਡ ਦੇ 1898 ਅਧੀਨ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 460 ਅਤੇ 461 ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(v) ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਛਾਣ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਇਸਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ 'ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ' ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 465 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ;

(vi) ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ;

(vii) ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 308 ਸੈਕਸ਼ਨ 220 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਠਨਾਈ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ;

(viii) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੰਜੋਗ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(ix) 29 ਮਈ 2014 ਅਤੇ 21 ਜਨਵਰੀ 2014 ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦਾ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਬਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(x) ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਏ-1 ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

86. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਅਪੀਲਾਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

87. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੰਕਿਤ ਜ੍ਵਾਨ

ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate